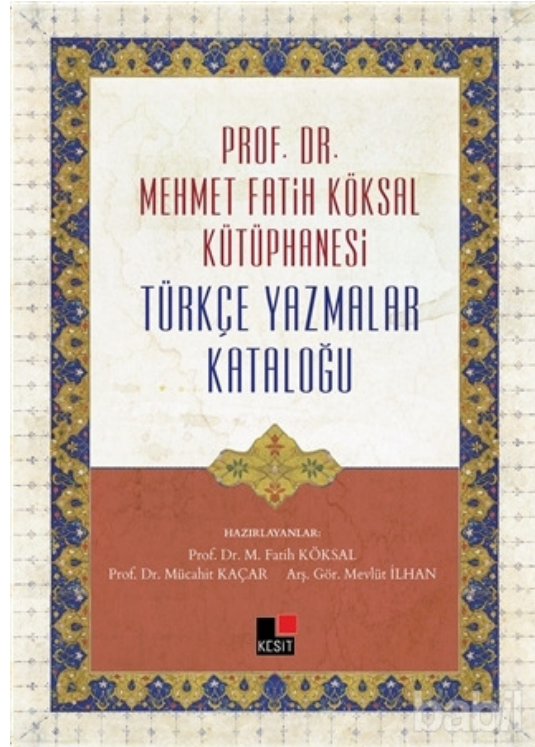

**KÖKSAL, M. Fatih - KAÇAR, Mücahit - İLHAN Mevlüt
(2018). Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe
Yazmalar Kataloğu. İstanbul: Kesit Yayınları, 607 s.**

Önder YILMAZ*

Yazma eserler, hem bilimsel ve sanatsal değerleriyle hem de kültürel mirası geçmişten günümüze taşıma özelliğiyle bir milletin sahip olabileceği en değerli hazinelerdendir. Böylesine önemi haiz zenginliklerden azami derecede faydalanabilmenin yolu şüphesiz onları doğru tespit ve tertip ile hizmete sunmaktan geçmektedir. Eserlerin okuyucu veya araştırmacı tarafından tanınması konusunda kütüphanelerdeki tespit fişleri, kartoteksler veya demirbaş defterlerinin yardımı oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu sebeple eski ve yazma eser barındıran kütüphanelerin pek çoğunun katalogları hazırlanmıştır ve bu yayın çalışmaları peyderpey devam etmektedir. Yazma eserlerin bibliyografik künyelerinin bilimsel usuller ışığında ve işlevsel bir mahiyette hazırlanması son derece önemlidir. Belli, makul ve genel kabul görmüş standartlarla hazırlanan kataloglar, araştırmacıları hem doğru yönlendirecek hem de zaman açısından kolaylıklar sağlayacaktır. Bu bağlamda *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu* örneği incelenerek konunun önemine vurgu yapılmaya çalışılacaktır.

M. Fatih Köksal, *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*'nun ön sözünde 1995 yılında *Kayserili Divan Şairleri* kitabının metin toplama aşamasında, Talas'ta karşılaştığı Yusuf adlı yaşlı bir adamdan iki kitap almasıyla yazma eser toplama macerasının başladığını, sonrasında *Yusuf Ekinci, Eskici Âlim ve Ömer Yıldırım Hoca*, Ankara'nın seyyar sahaflarından *Dr. Sadık*

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
e-posta: onderyasinyilmaz@gmail.com

Erdağı ,İstanbul'un meşhur sahafları İbrahim Manav, E.Nedret İşli ve akademisyen Dr. Siddık Çalık ile Ahmet Yüksel gibi şahıslardan ve internet ortamından -açık artırma ve sahaf sitelerinden- satın alınan yazmalarla koleksiyonunu oluşturduğunu dile getirir.

“Yazmaları toplarken M. Fatih Köksal’ın seçici yahut özellikle aramak istediği şeyler var mıydı?” gibi bir soru akla gelebilir. Kataloğu incelediğimizde bazıları istisna, her kitabın alınmadığını görüyoruz. Kitaplar toplanırken Sayın Köksal’ın çalışma sahası olması hasebiyle önceliğin edebî değeri haiz olan yazmalara verildiğini söylemek mümkündür. Bu nedenledir ki bu katalogdaki yazmaların büyük çoğunluğunu “Mesneviler, Divanlar, Cönkler, Şiir Mecmuaları ve Lügatler” oluşturmaktadır.

Katalogda 30’a yakını müellif hattı ve/veya ünük nüsha olmak üzere 344 cilt birliği içinde toplam 497 adet Türkçe el yazması eser bulunmaktadır. Eser sayısının cilt sayısından fazla olmasının sebebi, bazı eserlerin “risale mecmuası” denilen kitap topluluklarında bir arada ciltlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. 57 cilt risale mecmuasında yer alan toplam eser sayısı 221 olmakla beraber bunlardan dördü lügat mecmuası olup; Amasya Tarihi adlı eser 7 ciltten oluşmaktadır. Kitapları konu veya türlerine göre tasnif ettiğimizde muhtelif konularda kaleme alınan 113 adedi risale mecmuaları arasında bulunan,49’u müstakil kitap halinde olmak üzere 162 adet mesnevi,88adet mecmua(64’ü mecmû’a-i eş’âr, 16’sı mecmû’a-i ilahiyat, 3’ü mecmû’a-i havâs,3’ü mecmû’a-i münşeât,2’si mecmû’a-i şarkî), 65 cönk, bazıları müstakil kitap halinde, bazıları yine mecmualar arasında bulunan 27 adet divan, aynı şekilde 20 adet lügat(manzum ve mensur) olarak karşımıza çıkmaktadır. 68’i risale mecmuaları arasında 55’i müstakil kitap şeklinde olan mensur eserlerin toplam sayısı ise 123 olup bunlar, başta din (kelam, hadis, akaid vb.) ve tasavvuf olmak üzere edebiyat, dil, biyografi, gizli ilimler, tıp gibi çeşitli ilim şubelerini karşıladığı görülmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu’nda,“Ön Söz”den sonra, “okur kılavuzu” denilebilecek “Katalogun Hazırlamasında İzlenen Yöntem” yer almaktadır. Sonra “Katalog” bölümü gelmektedir. “Katalog” bölümünden sonra “Eser Adları Dizini”, “Müellifler Dizini”, “Müstensihler Dizini”, “Malik ve Vakıflar Dizini” ve “Mutabakat Cedveli” yer almaktadır. Kitabın son kısmı “Fotoğraflar” başlığını taşımaktadır. Bu kısımda yazma örnekleri, gazete haberleri ile katalog hazırlama çalışmaları esnasında çekilen fotoğraflar bulunmaktadır.

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu’nda konunun uzmanları dışında kimselerinin bilmesinin güç olduğu kimi hususların ‘‘Katalogun Hazırlamasında İzlenen Yöntem’’ başlığı altında işlenmiş ve açıklanarak daha geniş kesimlerin bu katalogdan yararlanabilmesi; bu sebeple, yazma kataloglarında çoğunlukla değinilmeyen kimi açıklamalara da yer verildiğini söylemek mümkündür.

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, “okuyucunun istifadesi” yönünden; klasik yazma eser kataloglarından hem şekil hem muhteva yönünden önemli farklılıklar barındırmaktadır. Kitapta, yazma tavsifleri, klasik yöntemden oldukça farklı bir konseptte sunulmuştur. Klasik veya klişeleşmiş yöntemde eser tavsifleri genellikle cümleler halinde yapılmakta, daha az tercih edilen bir yöntem olarak da eser nitelermeleri alt alta sıralanmaktadır. Her iki yöntemde de eserlerin kimi niteliklerinin(biri eserde yaprak sayısının, bir başkasında yazı türünün, bir diğesinde kâğıt yahut cilt özellikleri gibi) atlandığı, ihmal edildiği, kataloglar üzerine yaptığımız çalışmalarda bu açıkça göze çarpmaktadır. *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu* bu iki yoldan da farklı denilebilecek bir tarz tercih edilmiştir. Kütüphanecilikte kullanılan tespit fişine benzer bir fiş oluşturulmuş ve her bir eserin tavsifini bu fiş üzerinde tablo halinde gösterilmektedir. Bu tarzla, *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*’ndan yararlanacakların eserlere dair bütün nitelikleri açık bir şekilde görebilmeleri mümkündür. Bu sayede hem eserlerin bütün nitelikleri eksiksiz gösterilmekte hem de eser tavsif edilirken standart bir özgün ifadeye sahip olduğu söylenilebilir. Özgün bir ifadeyle elde edilen şekli farklılığın yanı sıra, eserlerin ayrıntılı muhtevalarının verilmesi ve eserler üzerine yapılan çalışmaların bir ayrıntıyla gösterilmesi de *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*’nun belirgin ayrıcı özellikleri arasına girmektedir.

Sayfaların tablolardan arta kalan kısımlarına o eserden, çoğunlukla ilk sayfalarından fotoğraflar olmak üzere çeşitli görsellerin konulması da yeni ve farklı bir uygulama olarak ayrıcı özellikler arasında yerini almaktadır. Çünkü sayfalarda haliyle ortaya çıkacak düzensizlikleri önlemek ve aynı zamanda ilgili fotoğraflarla eserlerin, okur nezdinde daha iyi tanınması ve ilgi çekici bir hale getirilmek istenmiş olacağından böyle bir yola başvurulduğu söylenilebilir.

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu’nun hazırlanmasında riayet edilen başlıca hususlardan bahsetmek gerekir. Bunlar:

- Eserlerin sıralanışında, eser adlarının alfabetik sırası esas alınmaktadır.
- Okuyucunun Dizin’den aradığı bir ismi o sıra numarasındaki eserde bulabilmesi için Dizin’lerde atfedilen numaralar ve tasnif tablolarının üzerinde yer alan 001’den itibaren başlayan numaralar o eserin sıra/demirbaş numarasını göstermektedir.
- “*Tasnif Nu*” hanesinde bazı rumuzlar ve sayılar verilmektedir. Bu sayılar, o türün kaçınıcı sıradaki kitabı olduğunu göstermek için konulmaktadır.
- “*Eser Adı*” hanesinde bazı eser adlarının köşeli ayraç içinde yazılarak; bu eserin herhangi bir yerinde adının kayıtlı olmadığı, muhtevaya uygun olarak eser adının kataloğu hazırlayanlar tarafından verildiğini göstermektedir.
- “*Türü/Alanı*” hanesinde eğik çizgiden önce eserin manzum veya mensur oluşu, sonra da “*Edebiyat*”, “*Dinî İlimler*”, “*Tasavvuf*”, “*Tıp*”, “*Gizli İlimler*”, “*Dinî Edebiyat*”, “*Biyografi*” gibi hangi alana ait olduğu bilgisi içermektedir.

- “*Yaprak Sayısı*” hanesinde eserin kaç yapraktan oluştuğu gösterilmiş, ancak üzerinde yaprak(varak) değil sayfa numarası verilen eserlerin –nüshadaki numaralandırmaya tabi kalınarak-kaç sayfadan ibaret olduğu belirtilmektedir.
- “*Ebatlar*” hanesinde mm cinsinden verilen ölçülerden ilki yazmanın dış ölçülerini(kitabın cildinin boy x en boyutlarını),noktalı virgül(;),işaretinden sonrakiler ise iç ölçülerini(yazının oturduğu bölümün boy x en boyutlarını)göstermektedir. İç ölçülerde “muhtelif” yazarlar, o eserin belli bir ölçü içinde yazılmadığına işaret etmektedir.
- “*Sütun Sayısı*” ve “*Satır Sayısı*” hanelerinde, o eserin kaç sütun üzerine ve her sayfada kaç satırlı olduğunu göstermekle beraber -aynı şekilde- “muhtelif” ibaresi, karışık sütunlu ve/veya satırlı olması anlamına gelmektedir.
- “*Başı*” ve “*Sonu*” hanelerinde o eserin başından ve sonundan (manzum ise bir beyit/bend, mensur ise bir veya birkaç cümlelik)alıntılar aktarılmıştır.
- Müelliflerin ölüm tarihi, eserin telif tarihi ve istinsah tarihleri yazılırken hem Hicri (Rumi tarih ise Rumi) hem de Miladi tarihler verilmektedir.
- Müellifin ölüm tarihinin ve “*İstinsah Tarihi*” hanesinde verilen tarihin yanında soru işareti(?)bulunması, o tarihin kesin olmadığını göstermektedir. Nüshanın istinsah tarihine dair tahminler varsa bunlar “*İstinsah Tarihi*” değil “*Notlar*” hanesinde belirtilmiştir.
- “*Muhteva*” hanesinde eser, türünün özelliğine uygun tarzda (mensur bir eserse konusu, bölümleri vs, manzum eserse divanlarda nazım şekillerinin sayısı, mesnevilerde vezin, beyit sayısı gibi bilgilerin de ilavesiyle, lügatse kelime sayısı vb.) tanıtılmaktadır. Şiir mecmuaları ve cönklerde ise öncelikle mecmua veya cönkte şiiri bulunan şairler -okuyucunun kolayca bulması için- mahlaslarının alfabetik sırasına göre sıralanarak mahlasların yanına ayrıç içinde o şairin şiir(ler)inin hangi sayfalarda yer aldığı gösterilmektedir. Yine bu hane içerisinde, şair mahlaslarından sonra ayrı bir paragraf açılarak mahlası belli olmayan şiirlerle şiir dışı metinler ayrıntısıyla gösterilmektedir. *Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu(Gölpınarlı 1967-1994)*,*Tercüman Gazetesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu (Kut 1989)*, kısmen *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu (Karatay1961)* gibi belli başlı kataloglarda görülen bu tutum, *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu’nda* taferruatlı tanıtımlarla daha ileri götürülmektedir.
- “*Eser Hakkında Yapılan Çalışmalar*” hanesinde o eser veya özellikle eserin o nüshası (özellikle mecmualar ve cönkler) üzerine yapılmış bir yayın (kitap, makale tebliğ) veya tez varsa, bunlar açık künyeleriyle gösterilmektedir.
- “*Notlar*” hanesinde ise eser/nüsha hakkında açıklanması zaruri görülen (baştan ve/veya sondan eksiklik, okumayı engelleyen kimi durumlar, istinsah tarihine dair tahminler, mülkiyet ve vakıf kayıtları, mühürler, tarihler, esere dair kimi kayıtlar) bilgilere yer verilmektedir.
- Tire(-)işareti bulunan haneler, o hanedeki özelliğin(müellif adı, istinsah tarihi vb.)belli olmadığını veya kaydedilecek bir bilgi bulunmadığını göstermektedir.
- Katalogda geçen bütün Hicri ve Rumi tarihler, Miladi tarihe çevrilmiştir.
- Katalogun yazma eser tavsiflerinin bulunduğu kısmının sonunda “*Dizin*”lere yer verilmektedir. Çalışmada, sırasıyla “*Eser Adları Dizini*”,

“Müellifler Dizini”, “Müstensihler Dizini” ve “Malik ve Vakıflar Dizini” olmak üzere dört ayrı dizin olduğu görülmektedir.

➤ *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu’nun sonunda bir de Mutabakat Cedveli görülmektedir. Bu cetvelde, eserlerin şekil/muhtevalarına göre sıralandığı tasnif numaraları (C.,Mec.,L. gibi) ile katalog sıra numaraları eşleştirilmiştir.*

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu’nun araştırmacılar tarafından büyük bir ilgi göreceğini düşünüyor, bu kıymetli çalışmayı hazırlayan hocalarımıza teşekkür ediyoruz.